

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МУЗЕЇВ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Тематика досліджень українських та зарубіжних науковців охоплює різноманітні напрями музейної сфери: зв'язок економічних процесів та діяльності музеїв; місцеві громади та розвиток музеїв в умовах пандемії; трансформації музейних установ; збалансований розвиток, стійкість тощо.

Туристична та музейна діяльність є уразливою до численних потрясінь, таких як війни, спалахи смертельних заразних хвороб, випадки тероризму, економічні коливання, політична нестабільність, енергетичні кризи, стихійні лиха тощо.

Переконання в тому, що історичні реліквії є безпомилковими свідченнями про минуле, сягає дев'ятнадцятого та початку двадцятого століття, коли наука вважалася об'єктивною і вільною від цінностей. Таке переконання донедавна знаходило відображення в музейних експозиціях. Раніше музеї виглядали – а деякі й досі – схожі на сховища предметів, зібраних разом у вітрини: добре для вчених, які хотіли вивчити тонкі відмінності в дизайні, але не для звичайного відвідувача, якому все це виглядало схожим. Так само інформація, що супроводжує об'єкти, часто мала сенсу для непрофесійного відвідувача. Зміст і формат роз'яснень сягають тих часів, коли музей був виключною компетенцією наукового дослідника.

За своїм профілем музеї поділяються на природничі (антропологічні, біологічні, ботанічні, геологічні, зоологічні, мінералогічні, палеонтологічні), історичні (загальноісторичні, військово-історичні, історії релігії, історико-побутові, археологічні, етнографічні), літературні, художні (образотворчого, декоративно-прикладного, народного, сучасного мистецтва), мистецькі (театральні, музичні, музеї кіно), науково-технічні, комплексні (краєзнавчі, екомuzeї), галузеві тощо.

Однак останнім часом ставлення до історії та способу її подання змінилося. Ключовим словом у демонстрації спадщини тепер є «досвід», чим цікавіше, тим краще і, якщо можливо, залучаючи всі органи чуття. Хорошими прикладами такого підходу у Великобританії є: Центр Йорвіка в Йорку; Національний музей фотографії, кіно і телебачення в Бредфордї; і Імперський військовий музей у Лондоні. У США ця тенденція з'явилася набагато раніше: Вільямсбург був прототипом багатьох культурних розробок в інших частинах світу. Ніхто не може передбачити, чим закінчиться процес. На так званих об'єктах спадщини відтворення історичних подій стає дедалі популярнішим, а комп'ютери незабаром забезпечать віртуальну реальність, яка надасть відвідувачам яскраве зображення періоду за їхнім вибором, у

якому вони самі можуть виступати як учасники. історичного середовища. Такий розвиток подій критикували як нестерпну вульгаризацію, але успіх багатьох історичних тематичних парків і подібних локацій свідчить про те, що більшість громадськості не поділяє цю думку.

У зв'язку з цим різка різниця між музеями та об'єктами спадщини, з одного боку, та тематичними парками з іншого, поступово випаровується. Вони вже запозичують ідеї та концепції один у одного. Наприклад, музеї прийняли сюжетні лінії для виставок, сайти прийняли тематику як відповідний інструмент, а тематичні парки рухаються до більш автентичності та дослідницьких презентацій. У зоопарках тварин більше не утримують у клітках, а у великих просторах, чи то на свіжому повітрі, чи у величезних оранжереях, як-от джунглі та пустелі в зоопарку Бургерс у Голландії. Ця конкретна тенденція розглядається як одна з головних подій у поданні природної історії в ХХ столітті.

Тематичні парки також зазнають інших змін, оскільки вони намагаються представити більш серйозні соціальні та культурні проблеми та відходять від фантазії. Такий розвиток подій є відповіддю на ринкові сили, і, хоча музеї та об'єкти спадщини мають особливу, досить чітку роль, вони працюють у дуже конкурентному середовищі, де відвідувачі самі вибирають, як і де проводити свій вільний час. Експертам з питань спадщини та музеїв не потрібно вигадувати історії та відтворювати історичне середовище, щоб залучити відвідувачів: їхні активи вже є. Проте експонати мають бути як засновані на артефактах і фактах, якими ми їх знаємо, так і привабливо представлені.

За офіційними даними Державної служби статистики, станом на 2017 р. (за 2018-2020 рр. інформація відсутня) в Україні нараховувалося 574 зареєстрованих музеїв, які фінансуються з бюджетів різних рівнів. У зв'язку з пандемією Covid-19 з введенням карантинних обмежень і залежно від карантинних обмежень заклади культури були вимушені адаптуватися до дистанційного формату роботи. У 2020 році під час локдаунів, за даними дослідження, проведеного серед музеїв європейських країн, кількість відвідувачів скоротилася на 27%-75%.

Сьогодні, коли ведеться обстріл міст та селищ України російськими окупантами, немає можливості навіть приблизно поррахувати, скільки пам'яток архітектури та культурних закладів втратила Україна за місяць війни. Тривають обстріли, не вистачає людських ресурсів для підрахунків, складно перевірити достовірність вже наявної інформації. Міністерство культури створило сайт для фіксації культурних злочинів Росії, але наповнюється він поки що досить мляво – на цей час користувачі заявили там менше 100 кейсів, що навіть не наближується до загальної кількості.